

FISKERI- OG KYSTDEPARTEMENTET

Regjeringas strategi for marin sektor

Bærekraftig sjømat – alfa og omega

Forord

Fiskeri- og havbruksnæringa er viktig for verdiskaping og bosetting langs kysten. Ut fra denne erkjennelsen ble det i Soria Moria-erklæringa nedfelt en offensiv politikk for hva vi skulle gjennomføre i løpet av denne regjeringsperioden. Vi har levert, og mer til, på det marine området. Men verden står ikke stille, noe ikke minst finanskrisa har vist oss.

Derfor er det viktig å tenke framover, og på hva vi bør gjøre for ytterligere å styrke marin sektor, og for å opprettholde Norges posisjon som en internasjonalt ledende hav- og sjømatnasjon.

Regjeringa ønsker å føre en offensiv politikk også i neste stortingsperiode. Vi ønsker å satse mer på miljø, klima og bærekraft. Vi ønsker å legge enda bedre til rette for å produsere sjømat for framtidens forbrukere. Vi vil være opptatt av å fremme næringsutvikling gjennom forutsigbare og stabile rammebetingelser som tar hensyn til at de marine ressursene skal komme kysten til gode. Og sist, men ikke minst, vil vi være opptatt av forskning og innovasjon som motor for videre utvikling av ei kunnskapsbasert næring.

Norge forvalter havområder som er mer enn seks ganger større enn landområdene våre. Dette forplikter – og jeg mener at vi i enda større grad enn hittil må bygge opp kunnskap om hvordan vi best kan forvalte fisken og andre marine ressurser.

For å sikre framtidig vekst i havbruksnæringa, er det viktig at oppdrettsproduksjonen er miljømessig bærekraftig. Den norske havbruksnæringa er en global aktør med innvirkning på økonomi og miljø ikke bare i Norge, men også i de landene den er etablert i og handler med. Omdømme og samfunnsansvar settes stadig oftere på dagsorden av media og hos forbrukerne.

Jeg ønsker å bidra til at sjømatnæringa med tyngde skal kunne markedsføre norsk sjømat som bærekraftig i ordets videste betydning. Norsk sjømat skal kunne markedsføres som trygg og sunn mat av god kvalitet. Dette er viktig for å nå ut til de best betalende markedene, men også for å bidra til bedre kosthold i befolkningen, blant annet gjennom økt konsum av sjømat.

I disse dager dreier mye seg om finanskrisa. Regjeringa følger situasjonen nøye, og har iverksatt ei rekke tiltak for å motvirke virkningene av krisa. Det er tøffe tider for mange, men jeg både håper og tror at fiskeri- og havbruksnæringa skal komme seg gjennom krisa. Ved omstilling og nyskaping skal vi sammen sørge for at marin sektor også for framtida blir en viktig bidragsyter til verdiskaping og bosetting langs kysten av Norge.

A handwritten signature in black ink, which appears to read 'Helga Pedersen'. The signature is fluid and cursive.

Helga Pedersen
Fiskeri- og kystminister

Innhold

1	Soria Moria-erklæringa	5
2	På vei mot Soria Moria	5
3	Næringsmessige utviklingstrekk i marin sektor	7
4	Økt satsing på miljø, klima og bærekraft	11
4.1	Bærekraftig forvaltning av ressursene og havmiljøet	12
4.2	Bekjempelse av ulovlig fiske	14
4.3	Bærekraftig vekst i havbruksnæringa	16
4.4	Klima	17
5	Sjømat for framtidens forbrukere	19
5.1	Sjømat er sunn og god ernæring	20
5.2	Det marine verdiskapingsprogrammet	21
5.3	Markedsføring av norsk sjømat	22
5.4	Merkeordninger for miljø	24
5.5	Kvalitetsmat fra havet	23
5.6	Mer fersk fisk av god kvalitet	23
5.7	Etablering av regionale kokkefaglige miljøer	24
6	Næringsutvikling og rammebetingelser	25
6.1	Bedre markedsadgang	25
6.2	Tilgang til kapital	26
6.3	Rekruttering av kompetent arbeidskraft	26
6.4	En lønnsom og variert fiskeflåte	27
6.5	Tildeling av nye tillatelser for oppdrett av laks og ørret	28
6.6	Oppdrett av torsk og andre marine arter	29
6.7	Industri og foredling	30
6.8	Bioteknologi og marin bioprospektering	31
6.9	Utvikling av kystbasert reiseliv	32
6.10	Sameksistens på havet	33
6.11	Regional næringsutvikling	34
7	Forskning for ei kunnskapsbasert næring	35
7.1	Forskning for miljø, klima og bærekraft	36
7.2	Forskning på sjømat	37
7.3	Forskning for næringsutvikling	38

1 Soria Moria-erklæringa

De mål regjeringa har satt for næringspolitikken er nedfelt i Soria Moria-erklæringa.

Norge skal bli en av de ledende, innovative, dynamiske og kunnskapsbaserte økonomier i verden innenfor de områder hvor vi har fortrinn.

I erklæringa slår regjeringa fast at det skal utvikles nasjonale strategier innen de fem næringsområdene der Norge har solid kompetanse eller særlige fortinn. Marin sektor er en av sektorene hvor Norge har slike fortrinn, både gjennom en rik og variert resurstilgang og bred kompetanse bygd opp gjennom generasjoner. Regjeringa legger med dette fram sin nasjonale strategi for marin sektor.

Regjeringas mål for den marine sektoren er nedfelt i Soria Moria-erklæringa der det heter at *kyst- og fiskeripolitikken skal bidra til langsiktig miljømessig forsvarlig verdiskaping for hele samfunnet og samtidig bidra til en rettferdig fordeling av ressursene.*

I dag er Norge en stor aktør i det globale sjømatmarkedet, både som eksportør av sjømatprodukter og som leverandør av teknologi og kunnskapsbaserte tjenester.

Marin sektor er viktig for verdiskaping og samfunnsutvikling mange steder langs kysten, særlig i nord.

Marin sektor utgjør en viktig del av regjeringas nordområdesatsing. Arbeid og bosetting langs kysten, og mer overordnet norsk tilstedeværelse i nord, er blant annet sikret gjennom fiskeri- og havbruksaktivitet og den virksomhet som følger av marin forskning.

2 På vei mot Soria Moria

Regjeringa har gjennomført de løfter som ligger nedfelt i Soria Moria-erklæringa for marin sektor. Vi har

- etablert et nytt statlig investeringsfond hvor 500 millioner kroner er forbeholdt marin sektor
- lagt fram en ferskfiskstrategi bygd på pilarene kvalitet, kontinuitet og samarbeid
- videreutviklet og nesten doblet ramma til det marine verdiskapingsprogrammet
- etablert ei kvalitetsmerkeordning for norske fiskeprodukter i regi av Eksportutvalget for fisk
- opprettet et nasjonalt prosjekt for å øke rekrutteringa til marin sektor
- utformet en ny strukturpolitikk for fiskeflåten
- laget ny havressurslov som trådte i kraft 1. januar 2009
- utviklet ei ny kongekrabbeforvaltning
- bekjempet ulovlig fiske ved etablering av havnestatsregime i Nordøst-Atlanteren, og tilført Fiskeridirektoratet, Kystvakta og politi- og påtalemyndigheter større økonomiske ressurser for å motarbeide det ulovlige, uregulerte og urapporterte fisket (UUU-fiske) i Barentshavet
- innført kvotefleksibilitet i fisket etter sei nord for 62°N og i fisket etter sild og kolmule
- gjort forsøk med distriktskvoteordninger i 2006 og 2007 i de tre nordligste fylkene, og fra 2008 ble denne erstattet av ei bifangstordning for kystflåten
- økt bevilgningene til føring av fisk for å bidra til å opprettholde en desentralisert flåte- og mottaksstruktur
- utarbeidet en konkurransestrategi for havbruksnæringa, som blant annet legger opp til tildelinger av nye tillatelser for oppdrett av laks og ørret
- lagt opp til en miljømessig bærekraftig utvikling av havbruksnæringa i en egen strategi som ble offentliggjort 1. april 2009
- innført mulighet for kommunene til å innføre eiendomsskatt også for havbruksanlegg innenfor grunnlinja
- økt bevilgningene til fiskerihavner og farleier
- utredet samers rett til fiske utenfor Finnmark og sendt utredninga på høring

I tillegg til dette har regjeringa innført ei rekke tiltak for å redusere virkningene av finanskrisa for marin sektor.

Denne strategien viser veien videre på områder som er viktige for framtidig utvikling av marin sektor. Det gjelder økt satsing på miljø, klima og bærekraft, større vekt på sjømat for framtidens forbrukere, gode rammevilkår for næringsutvikling og satsing på forskning for ei kunnskapsbasert næring.

3 Næringsmessige utviklingstrekk i marin sektor

Marin sektor omfatter alle deler av fiskeri- og havbruksnæringa, fra fangst og oppdrett til marked. Begrepet omfatter også marin bioteknologi og tjeneste- og leverandørindustrien.

Den totale betydningen av fiskeri- og havbruksnæringa i Norge var i 2006 på 43 375 årsverk, den ga et bidrag til BNP på 38,9 milliarder kroner og hadde en produksjonsverdi på 101,7 milliarder kroner.

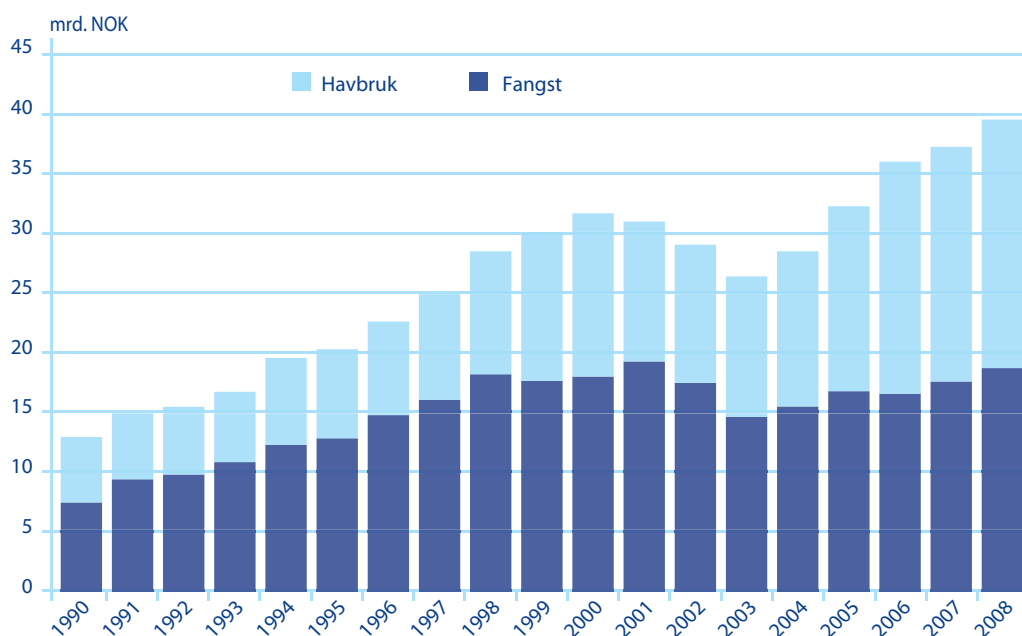
Kjernevirksomheten i fiskeri- og havbruksnæringa sysselsatte 22 600 heltids årsverk, hadde et bidrag til BNP på 23 milliarder kroner og en produksjonsverdi på 63 milliarder kroner.

I tillegg til egen aktivitet ga fiskeri- og havbruksnæringa ringvirkninger i det øvrige næringslivet tilsvarende 20 600 årsverk, et bidrag til BNP på 15,9 milliarder kroner og en produksjonsverdi på 38,7 milliarder. Dette fordeler seg omtrent likt mellom direkte leveransevirksomheter hos underleverandører og indirekte virkninger i næringslivet for øvrig.

Sjømateksporten i 2008 utgjorde 39,1 milliarder kroner. Dette er den høyeste som noen gang er registrert.

Russland og Frankrike er de største markedene. EUs andel av Norges sjømateksport er 59 %. Øst-Europa og Afrika var de områdene med størst vekst i 2008. Eksporten til Øst-Europa var 6,2 milliarder kroner, mens eksporten til afrikanske land hadde en samlet verdi av 1,2 milliarder kroner i 2008. Eksporten til Japan økte også, og hadde en samlet verdi av 2,2 milliarder kroner.

Eksportverdien av oppdrettsfisk har siden 2006 vært større enn verdien av eksporten fra villfanget sjømat.

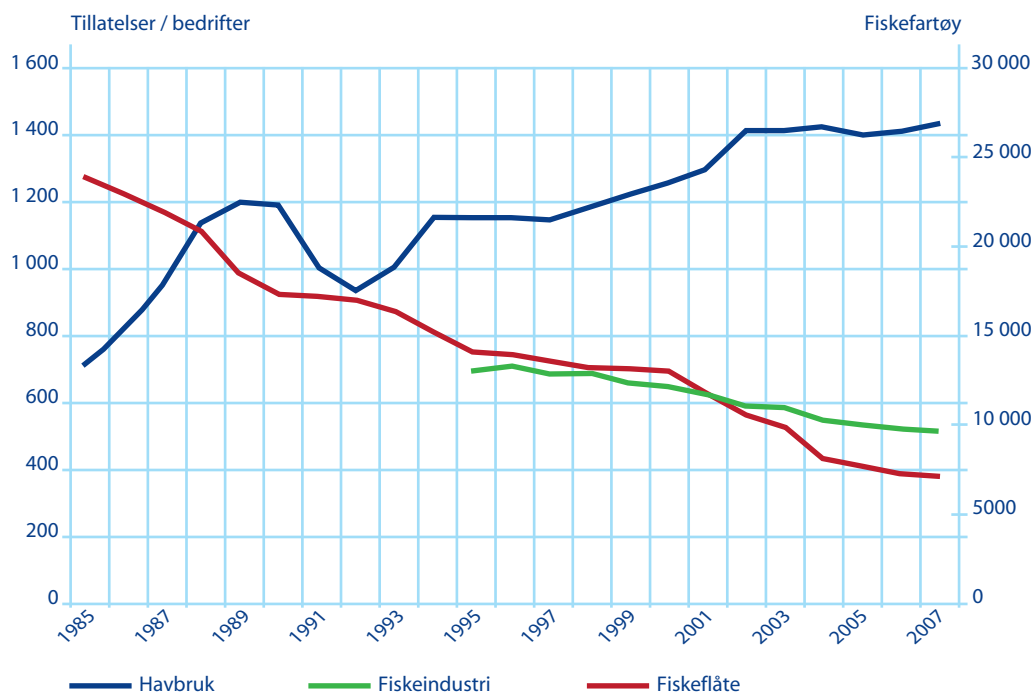

Kilde: Eksportutvalget for fisk

Næringsstrukturen i marin sektor er mangfoldig og består av alt fra enkeltmannsforetak til større globale konsern.

Tabellen under viser de siste års utvikling i antall enheter for fiskefartøy, havbruks-tillatelser og fiskeindustri som utgjør en vesentlig del av kjerneaktiviteten i marin sektor.

Utvikling antall enheter

Kilde: Fiskeridirektoratet og Nofima

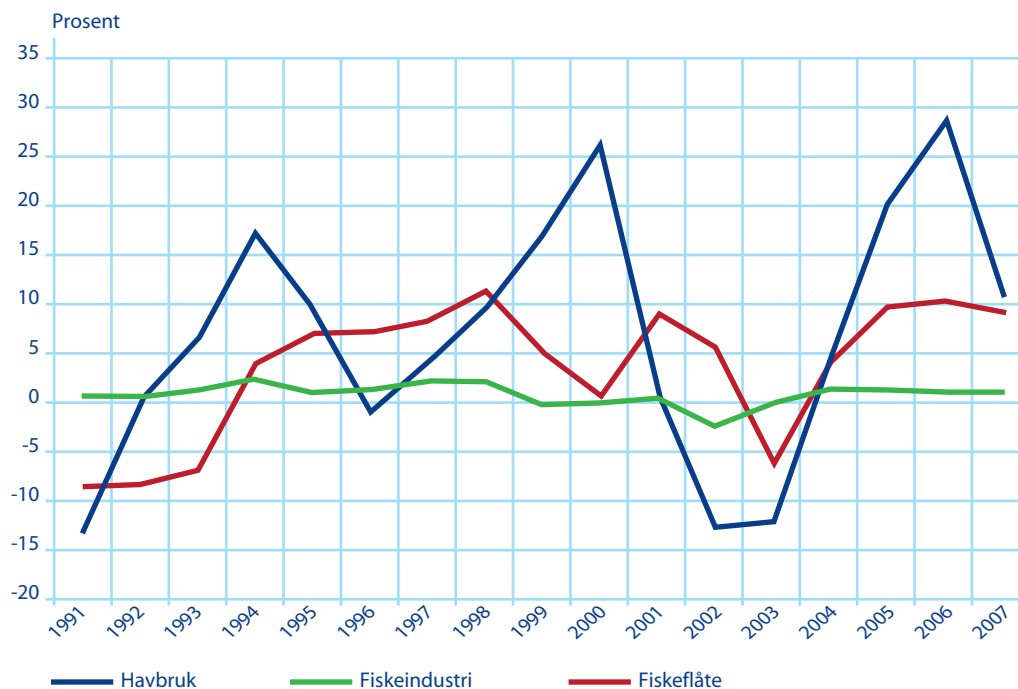
Som tabellen viser er tallet på havbrukstillatelser økt, mens antall fiskefartøy og fiskeindustribedrifter er redusert. Nedgangen i tallet på fiskeindustribedrifter kan blant annet forklares med en omstrukturering av bransjen. Aktørene tilpasser seg den globale situasjonen der en stadig økende del av sjømaten omsettes gjennom større matvarekjeder som krever stabile leveranser og jevn kvalitet. Dessuten er det generelt mer kostnadseffektivt å produsere og transportere større volum.

Antall havbrukstillatelser har økt som følge av at det er tildelt flere tillatelser til å produsere laks og ørret, og som følge av framveksten av nye marine oppdrettsarter som blant annet torsk, steinbitt, kveite og skjell.

Ny teknologi og innføring av strukturordninger som har hatt som mål å øke lønnsomheten og tilpasse flåtekapasiteten til ressursgrunlaget forklarer nedgangen i antall fiskefartøy.

Lønnsomheten i marin sektor varierer mellom år og mellom næringene. Særlig har havbruksnæringas lønnsomhet variert mye fra år til år. Fiskeindustrien har slitt med generelt lav lønnsomhet i mange år, mens flåten i snitt har hatt noe høyere, men også noe mer variert lønnsomhet. Figuren nedenfor viser utvikling i lønnsomhet ved ordinært resultat i prosent av driftsinntekter for fiskeflåten, havbrukselskapene og fiskeindustrien i perioden fra 1991 til 2007.

Ordinært resultat i prosent av driftsinntekter

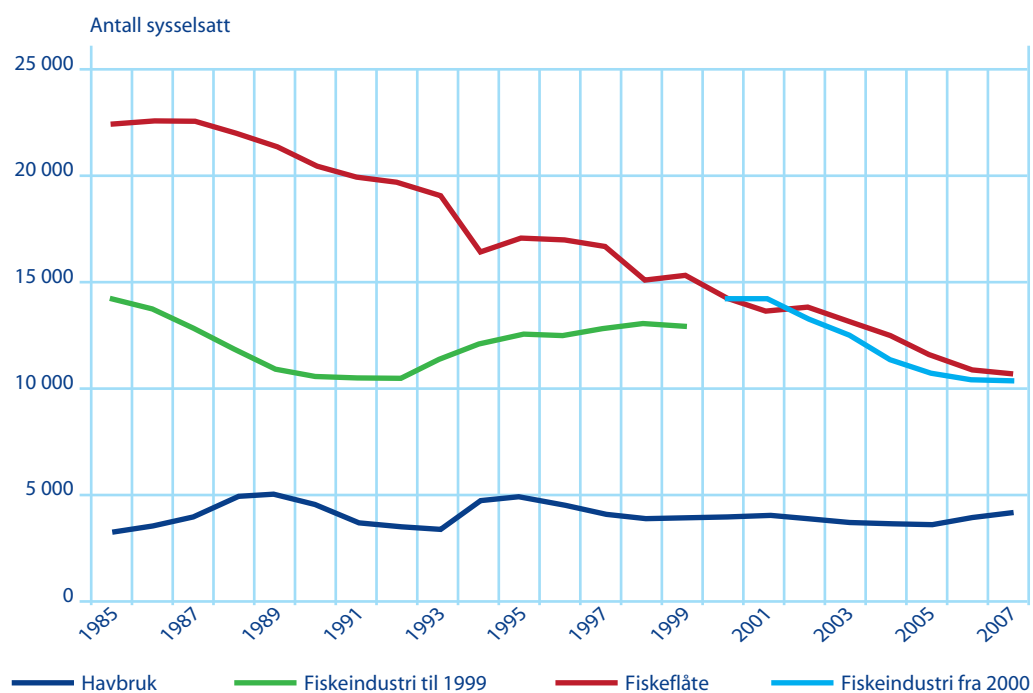

Kilde: Fiskeridirektoratet og NOFIMA AS

Antall sysselsatte i havbruksnæringa har vært nokså stabilt i perioden fra 1985 og fram til i dag, dette til tross for at volumene er mer enn firedoblet. Antall sysselsatte i fiskeflåten er imidlertid redusert i samme periode som følge av de strukturelle endringene og den teknologiske utviklinga. I fiskeindustrien er sysselsettinga redusert noe de siste årene, først og fremst som følge av større enheter, ny teknologi og økt effektivitet.

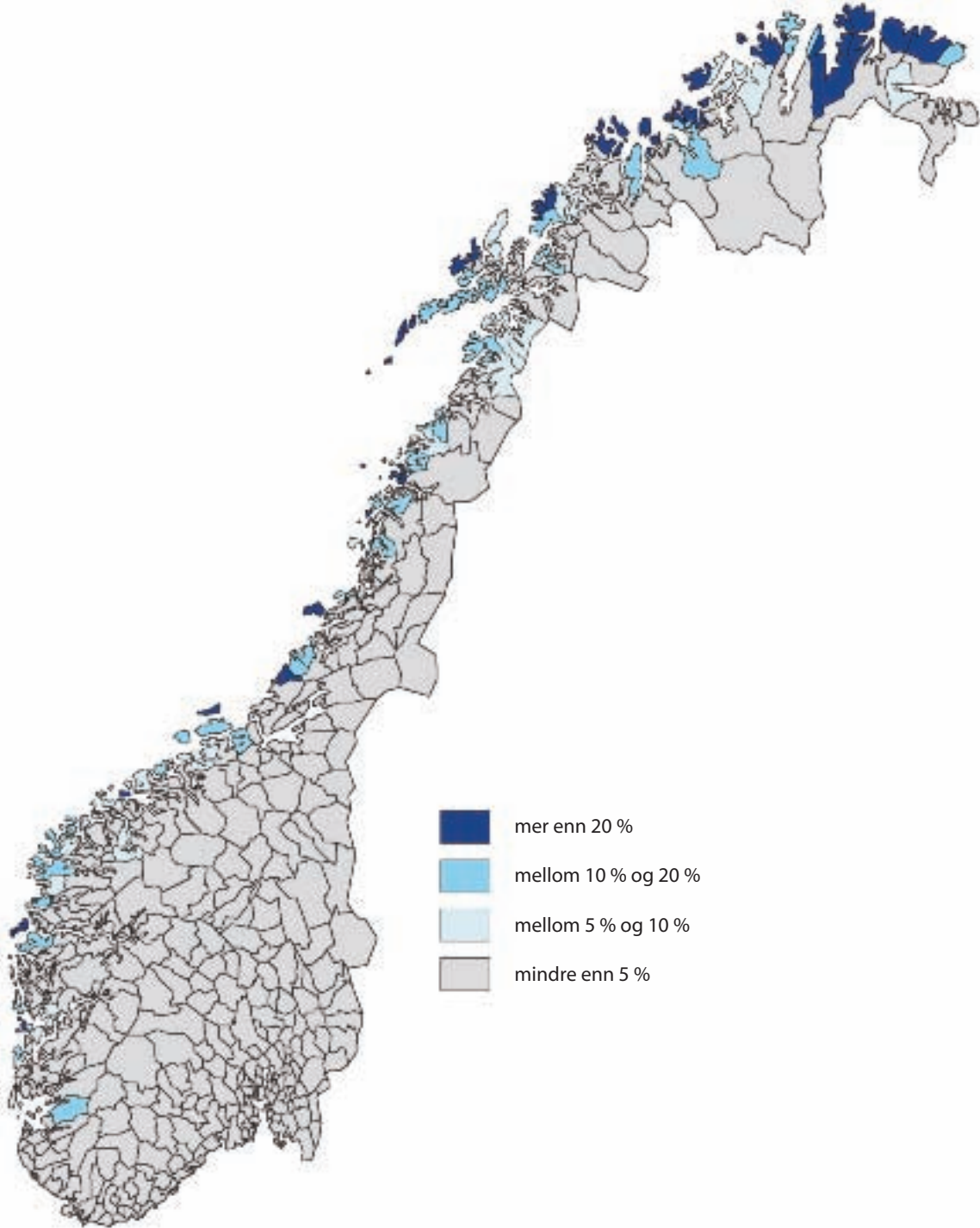
Tabellen under viser utvikling i sysselsetting innenfor havbruk, fiskeflåte og fiskeindustri siden 1985.

Utvikling i sysselsetting

Kilde: Fiskeridirektoratet og NOFIMA AS

Andel sysselsatte i fiske og fangst, fiskeoppdrett og fiskeforedling (2006)

4 Økt satsing på miljø, klima og bærekraft

Norge forvalter havområder som er mer en seks ganger så store som landarealene våre.

De politiske og forvaltningsmessige utfordringene er mange både i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv. Miljøspørsmålene og de strategiske næringsinteressene er de mest iøynefallende. Knapphet på fisk, forsuring, et voksende energibehov og begynnende klimaendringer i form av stigende havtemperatur og isfrie polområder skaper økt oppmerksomhet om nordlige farvann. Havenes betydning øker og dermed også den politiske bevisstheten om dette i statene rundt oss. Eksempler på dette er debatten rundt forvaltninga av ressursene i havet og FN og EUs skarpere søkelys på maritime problemstillinger.

UWPhoto, Erling Svensen

Norge ønsker å spille en konstruktiv og ansvarlig rolle i det internasjonale arbeidet for bærekraftig forvaltning av verdenshavene. Som en betydelig havnasjon bør Norge være et av de ledende landene i dette arbeidet. Vi må være gjenkjennelige og konsekvente i våre verdier og interesser. Troverdigheten og gjennomslagskraften vår hviler på at vi kan demonstrere en klar sammenheng mellom det vi gjør på hjemmebane og det vi arbeider for å få til på den internasjonale arenaen.

For å forvalte disse områdene i tråd med internasjonale forpliktelser er det i økende grad behov for forskningsbasert kunnskap.

Regjeringa vil at Norge som en stor havnasjon skal være blant de ledende landene i det internasjonale arbeidet for bærekraftig forvaltning av verdenshavene.

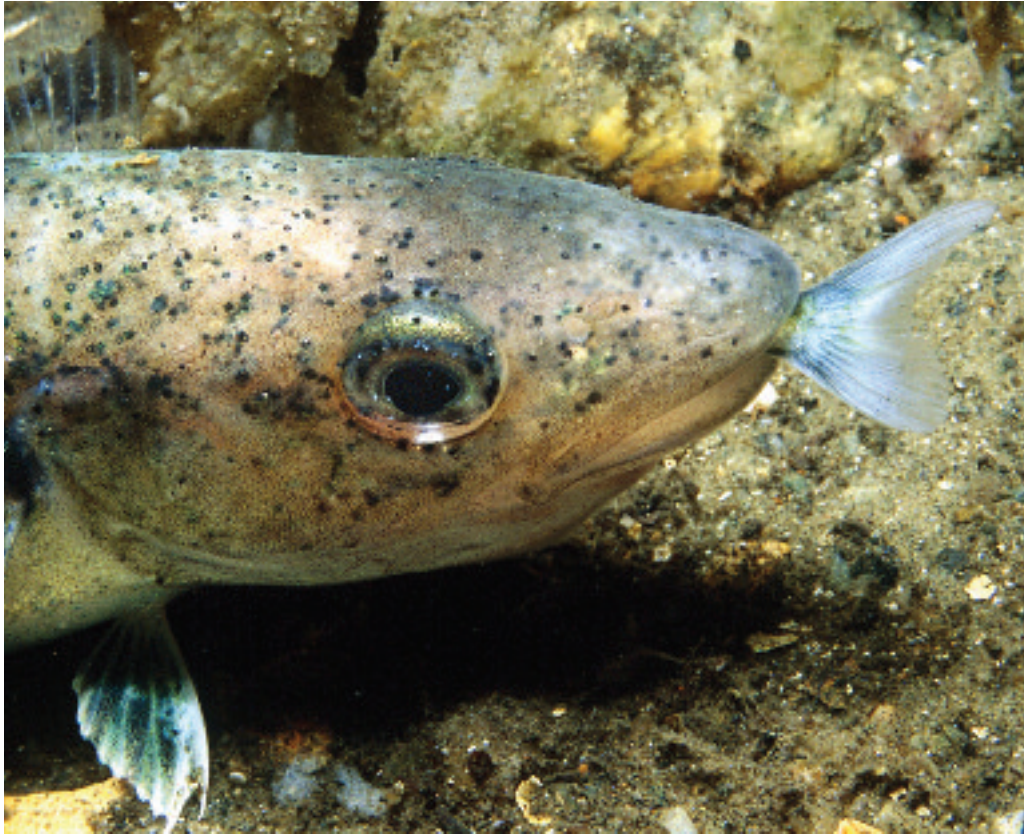
4.1 Bærekraftig forvaltning av ressursene og havmiljøet

Bærekraftig forvaltning forutsetter god kunnskap om økosystemene i havet.

Kunnskapsoppbygging, kartlegging og overvåking av havmiljøet og de levende marine ressurser legges til grunn for dagens ressursforvaltning. Dette er sentralt for forvaltningsprinsippet i den nye havressursloven som trådte i kraft 1. januar 2009. Hovedprinsippene i naturmangfoldloven og forvaltningsplaner for havområdene gir også sentrale føringer i denne sammenheng.

Myndighetens vurderinger og avgjørelser skal bygge på ei helhetlig tilnærming og være basert på grundig faglig kunnskap. Avgjørelsene skal veie ei rekke ulike interesser mot hverandre. Det skal tas hensyn til ei langsiktig bærekraftig forvaltning av ressursene og til ulike nærings- og distriktsbehov.

Bærekraft, føre-var-prinsippet, samlet belastning og økosystembasert forvaltning er grunnleggende for regjeringas forvaltning av de viltlevende marine ressursene.

Kartlegging, overvåking og forskning knyttet til forvaltninga av de levende marine ressursene og økosystemene utgjør i dag en betydelig virksomhet både i Norge og internasjonalt. Samtidig er det fortsatt slik at Norge forvalter sjøområder der vi har mangelfull kunnskap.

Norge er folkerettslig forpliktet gjennom FNs havrettstraktat og FN-avtalen om fiske på det åpne hav, til å sikre ei bærekraftig forvaltning av de levende ressursene i havet.

Hele 90 prosent av de bestandene vi beskatter forvalter vi sammen med andre land. De viktigste partnerne våre er Russland og EU.

Norge har sammen med våre forhandlingsparter etablert langsiktige forvaltningsplaner for de kommersielt viktigste bestandene. De store bestandene i Barentshavet (torsk, hyse, sei og lodde), samt norsk vårgytende sild og makrell er i meget god forfatning. Det er videre satt inn strenge beskyttelsestiltak eller utarbeidet gjenoppbyggingsplaner for uer, kysttorsk og flere nordsjøbestander. Det er nå behov for å ta stilling til om det bør inngås avtaler om fordeling og felles forvaltning av andre og kommersielt mindre viktige bestander.

Norge spiller en offensiv rolle i internasjonale forhandlinger om fiskeriforvaltning for å fremme et bærekraftig fiske.

Regjeringa vil følge forvaltningsprinsippet i den nye havressursloven som slår fast at myndighetene med jevne mellomrom og ut fra beste tilgjengelige dokumentasjon, skal vurdere hvilke tiltak som bør settes i verk for å sikre bærekraftig forvaltning.

Regjeringa vil

- *videreføre MAREANO-programmet som bidrar til en systematisk kartlegging av havbunnen i norske havområder*
- *styrke kunnskapsgrunnlaget for å kunne forvalte de levende marine ressursene i tråd med havressurslovens krav*

4.2 Bekjempelse av ulovlig fiske

Bekjempelsen av det ulovlige, uregulerte og urapporterte fisket (UUU-fiske) er svært høyt prioritert av regjeringa. Regjeringa har arbeidd aktivt mot UUU-fiske i globale, regionale og bilaterale fora, og det er iverksatt ei rekke tiltak knyttet til samarbeid, regelverk og kontroll. Arbeidet for å redusere overfisket i Barentshavet har gitt gode resultater. Fra 2005 til 2007 har anslagene for overfisket av torsk gått ned fra 100 000 tonn til 40 000 tonn.

I den nye havressursloven er reglene om ressurskontroll, og særlig reglene om tiltak mot UUU-fiske, styrket.

Det skjer sannsynligvis ei viss underrapportering av fangst fra norske fiskere, og regjeringa øker antall inspektører slik at det kan gjennomføres flere og bedre inspeksjoner. Videre blir det innført elektroniske rapporteringssystemer som gjør det enklere for norske myndigheter å kontrollere fisket. Politiets kompetanse innen fiskerikriminalitet har også blitt styrket gjennom et etterutdanningstilbud på Politihøgskolen i Bodø.

I 2007 fikk statsadvokatembetet i Troms og Finnmark tildelt midler for å opprette en ny statsadvokatstilling for å møte påtalemessige utfordringer knyttet til fiskerikriminalitet.

Norge deler storparten av de bestandene vi fisker på med andre stater. Et internasjonalt godt samarbeid om kontroll er derfor grunnleggende for at vi skal lykkes i Norge.

Sentralt i den seinere tid er havnestatskontrolltiltakene i regi av Den nordøstatlantiske fiskerikommisjonen. Tiltakene ble iverksatt i mai 2007 og de har vist seg å være en effektiv måte å begrense UUU-aktiviteten på.

UUU-fiske er både et regionalt og et globalt problem. Vi ser at aktører i våre soner også opererer i andre deler av verden der det er dårligere kontrollkapasitet. Økonomisk og matsikkerhetsmessig er det særlig utviklingsland som lider. Regjeringa mener derfor at det er viktig å bidra til at utviklingslandene øker sin kapasitet til å føre kontroll og ha en effektiv bekjempelse av UUU-fiske.

Kystvakten

Hovedutfordringa nå er derfor å få enighet om en globalt bindende avtale om havnestatskontroll. FNs matvareorganisasjon FAO koordinerer arbeidet med forhandlinger om en bindende avtale. Målet er et globalt havnestatsregime hvor UUU-aktørene skal møte stengte havner i alle deler av verden slik at det ikke lenger blir lønnsomt å drive slikt fiske.

De tverrnasjonale sidene ved UUU-fisket gjør det nødvendig å arbeide på tvers av geografiske og faglige grenser. Regjeringa ønsker økt oppmerksomhet om de grenseoverskridende sidene ved UUU-aktiviteten og arbeider for økt anerkjennelse internasjonalt av at UUU-fisket er et alvorlig kriminalitetsproblem på havet. Dette må tas opp også i relevante internasjonale fora som har kriminalitetsbekjempelse som oppgave.

UUU-aktørenes kreative bruk av blant annet flaggstater og skatteparadiser for å oppnå en mest mulig anonym tilværelse, må fortsatt tas opp. Regjeringa mener at en i arbeidet mot økonomisk kriminalitet og skatteparadiser også bør rette særlig oppmerksomhet mot bruken av bekvemmelighetsflagg.

Regjeringa har varslet at sporbarhet på matområdet skal være et matpolitisk satsingsområde. EU-kommisjonen la høsten 2007 fram et omfattende forslag til EU-reguleringer for å bekjempe UUU-fiske og handel med produkter fra slikt fiske. Forslaget vil øke kravene til sporbarhet på all fisk som skal landes og eksporteres til EU. I den nye havressursloven er det tatt inn en hjemmel som åpner for å påby sporing.

Utkast av fisk er en alvorlig trussel mot ei bærekraftig forvaltning. Mens Norge har utkastforbud har EU et utkastpåbud. Påbudet i EU innebærer at den fisken en EU-fisker fanger, men ikke har kvote på, eller som er under den lovlige minstestørrelsen, må kastes over bord. I tillegg til de moralske sidene ved å sløse med biologiske ressurser og potensielle framtidige inntekter, så fører utkast til uregistrerte uttak og et dårligere vitenskapelig grunnlag for forvaltningsbeslutningene våre.

Regjeringa vil fortsatt prioritere denne saken, og ønsker å finne løsninger som effektivt kan redusere utkast. Norge har innskjerpet det nasjonale utkastforbudet og tatt initiativ i FN til at FAO skal utarbeide en handlingsplan mot utkast. Norge vil videre samarbeide med EU for å se på hvilke tiltak som kan redusere utkast av fisk. Regjeringa vil se på regelverket, utvikling og bruk av selektivt redskap, åpning og stenging av fiskefelt og selvsagt muligheten for å innføre forbud mot utkast.

Regjeringa vil fortsette kampen mot UUU-fiske.

Regjeringa vil

- *videreføre arbeidet for en bindende global avtale om havnestatskontroll, og bidra i utviklingen av globale kriterier for flaggstatsansvar*
- *vurdere et tilsvarende globalt initiativ for markedsstatskontroll*
- *innføre krav i den nasjonale lovgivinga om at fisk som tas i norske farvann må tas til land uavhengig av hvilken havn som benyttes. Dette vil bli et krav for å få lisens til å fiske i norske farvann*
- *legge forholdene til rette for at sporing skal være et verktøy i kampen mot ulovlig fiske ved innføring av sertifisering*
- *være pådrivere for å få slutt på utkast i EU*
- *sikre en aktiv og god dialog med EU-kommisjonen i forbindelse med EUs nye reguleringer for å bekjempe UUU-fiske*
- *styrke og videreutvikle evnen til samhandling mellom norske og russiske retts-håndhevende myndigheter*

4.3 Bærekraftig vekst i havbruksnæringa

Norge har spesielt gode naturgitte betingelser for havbruk, og mangfoldet i norsk havbruk øker. Havbruksnæringa er viktig både som leverandør av sjømat og for den økonomiske utviklinga av kysten.

Akvakulturloven som trådte i kraft 1. januar 2006 sikrer de overordnede styringsbehovene når det gjelder miljøregime og miljøutfordringer på havbrukssektoren. Miljøbegrepet i loven er vidt og dekker både forurensning og økologiske virkninger, og alle deler av produksjonskjeden.

Norge har allerede strenge reguleringer som legger vekt på å begrense miljøpåvirkningene. Havbruksnæringa står likevel overfor ei rekke miljøutfordringer. Det er derfor viktig, både for havbrukspolitikken og for næringas egne strategier, å ha et bevisst forhold til hva som kjennetegner en miljømessig bærekraftig produksjon. For å nærme oss problemstillinga tar vi utgangspunkt i hvordan havbruk påvirker miljøet både lokalt og samlet sett. De viktigste utfordringene er knyttet til

- genetisk påvirkning /rømming
- forurensning/utslipp
- sykdom, medregnet parasitter
- areal
- fôrressurser

Norsk havbruksnæring skal være verdensledende i miljøhensyn. Næringa har selv et hovedansvar for å hindre rømming, bekjempe lakselus og sykdommer og unngå overbelastning av havmiljøet.

Regjeringa vil ha ei offensiv holdning til utfordringene. Et strengt regelverk og forvaltningsregime tuftet på miljømessig bærekraft er selve grunnvullen for norsk havbruks eksistens og langsiktige utviklingsmuligheter. Dette gjelder også for nye arter og produksjonsformer.

UWPhoto, Rudolf Svensen

Regjeringa ønsker å utvikle og utvide den økologiske produksjonen innen havbruk, og ser på dette som en interessant produksjonsnische med et voksende marked, særlig i EU og USA.

Regjeringa er opptatt av at havbruksaktiviteten i områder med verdifulle laksestammer skal underlegges et særskilt forvaltningsregime. Stortinget har valgt ut 52 laksevassdrag og 29 laksefjorder der villaksen skal ha særlig beskyttelse. Kombinert med regelverksforbedringer, nye forvaltningsverktøy, kontroll og overvåking skal dette sikre at den videre utviklinga av havbruksnæringa ikke medfører økt risiko for villaksen.

Regjeringa vil sikre at norsk havbruksnæring drives på en bærekraftig måte og at miljø er en grunnleggende premiss for videre utvikling og vekst.

Regjeringa vil

- styrke og forbedre regelverket, forvaltningsverktøyene, tekniske standarder, kontroll og tilsyn med havbruksnæringa for å sikre miljømessig bærekraft
- øke den forvaltningsrettete forskninga for å sikre at produksjonen skjer på en miljømessig bærekraftig måte og innenfor akseptable rammer for areal- og ressursbruk, fiskehelse, fiskevelferd og miljøvirkninger
- arbeide for å sikre at de marine ingrediensene som benyttes som innsatsfaktorer i fiskefôr kommer fra bestander som er bærekraftig forvaltet
- bare tildele nye oppdrettskonsesjoner til kommuner som har plan etter plan- og bygningsloven for kystsona
- videreføre prinsippet om øremerking av tillatelser til økologisk havbruk også ved nye tildelingsrunder

4.4 Klima

Meteorologiske og oseanografiske data viser i dag klimaendringer i form av stigende sjøtemperatur, forsuring, mindre sjøis i Arktis og mer ekstremvær. Dette vil påvirke fiskeri, havbruk, annen næringsvirksomhet og forvaltninga.

Det er en klar sammenheng mellom klimaendringer og variasjoner i fiskens utbredelse, rekruttering og vekst. Nye fiskeslag kan vandre inn i norske forvaltningsområder, mens andre, inklusive viktige kommersielle arter, kan flytte ut av våre farvann. Betingelsene for havbruksproduksjon kan også endres ved endret havtemperatur. I perioder med økende og høy sjøtemperatur kan miljøstress kombinert med kjente og ukjente patogene organismer øke faren for sykdom.

For å tilpasse oss klimaendringene er det viktig med målrettet forskning og overvåking av miljø og ressurser.

Regjeringa har store ambisjoner om å redusere utslipp av klimagasser, og la i 2007 fram ei stortingsmelding om norsk klimapolitikk. I meldingen ble fiskerisektorens tekniske potensial for reduksjon av utslipp anslått til 50 000 tonn. Fiskerisektoren har allerede redusert sine utslipp med mer enn dette.

En vesentlig andel av fiskerisektorens CO₂-utslipp kommer fra fiskeflåten. Fiskeri- og kystdepartementet har nedsatt ei arbeidsgruppe med representanter fra næringa som arbeider med å finne konstruktive løsninger for å ytterligere redusere utslippene fra fiskeflåten

Klimaendringene har ført til at det settes politiske mål om å bygge samfunn med lave utslipp. Både myndighetene og næringslivet må være forberedt på at klima får økende

betydning for den globale varehandelen. Dette gjelder også handel med fisk. Vi ser nå en markedstrend, framfor alt i Storbritannia, der forbrukerne når de handler i butikken, i økende grad krever kunnskap om CO2-utslipp knyttet til produktene.

Det knytter seg imidlertid stor usikkerhet til utslippstall for mat. Det dreier seg om beregning av utslipp fra biologiske prosesser, variasjoner avhengig av sesong og fangst og hva som skjer med maten før og etter at den legges fram i butikken. Videre innebærer livsløpsanalyser - måling av klimabelastinger gjennom hele verdikjeden fra fjord til bord – krevende metodiske utfordringer.

Teknologirådets rapport Matens klimaspor har undersøkt diverse problemstillinger knyttet til klimamerking av mat. Rådet mener klimaspor kan være et aktuelt verktøy å ta i bruk for myndighetene for å bidra til å redusere klimautslippene.

Regjeringa vil styrke kunnskapen om hvordan klimaendringene vil påvirke de marine næringene og livet langs kysten, og legge til rette for ytterligere reduksjon av klimautslipp i fiskeri- og havbruksnæringa.

Regjeringa vil

- *sørge for styrket overvåking og forskning knyttet til marine ressurser og klimaendringer*
- *arbeide for å redusere utslippene av klimagasser fra fiskeflåten*
- *legge til rette gjennom regelverket for fartøyutforming, for at alle fiskefartøy skal ha muligheten til å benytte seg av gass som drivstoff*
- *følge opp Teknologirådets forslag om å vurdere kartlegging og merking av klimagassutslipp knyttet til matproduksjon*
- *sette i gang relevante forskningsprosjekter for å hente inn informasjon om klimamerking i ulike matsektorer, blant annet for handel med sjømat med sikte på å utvikle standarder for klimamerking av sjømat*

5 Sjømat for framtidens forbrukere

Eksportutvalget for fisk, Arild Juul

Norge er en stor sjømatnasjon. Vi er verdens nest største eksportør av sjømat og selger sjømat til 150 land. Ifølge Eksportutvalget for fisk eksporterer vi i gjennomsnitt 27 millioner måltider med sjømat hver dag, året rundt. Norsk sjømat er med på å bygge opp Norges omdømme internasjonalt.

Globale trender viser at konsumenter i høytbetalende markeder ønsker å kjøpe mat som er bærekraftig og etisk produsert. De ønsker at det er tatt hensyn til miljø og dyrevelferd i produksjonsprosessen og at det kan dokumenteres at maten er sunn og helsefremmende. De ønsker også mat som er lett tilgjengelig.

Det er viktig å dokumentere og synliggjøre det arbeidet som blir utført for å sikre at forvaltning og produksjon av både villfisk og fisk fra havbruk er bærekraftig. Det kan gi næringa en konkurransefordel i mange markeder.

Regjeringa vil legge til rette for at norske sjømatprodusenter skal kunne møte forbrukernes krav knyttet til miljø, merking og sporbarhet.

5.1 Sjømat er sunn og god ernæring

Fisk har et høyt innhold av mange viktige næringsstoffer og er en god kilde for både proteiner, langkjedete omega-3-fettsyrer, vitamin D, vitamin B12, selen og jod. Anerkjente forskningsmiljøer kan dokumentere at fisk og sjømat har helsemessig gunstige virkninger.

Det blir antatt at helseeffektene ved å ha sjømat i kostholdet er positive for mennesker i alle aldre. Samtidig er det forsket lite på virkningene av et regelmessig inntak av fisk og annen sjømat. Det er derfor behov for mer forskning for å undersøke mulige sammenhenger mellom inntak av sjømat og forebygging av kreft, depresjoner, fedme, diabetes, osv. Norske myndigheter er opptatt av å kunne dokumentere disse helsevirkningene.

Forbruket av fisk og sjømat har økt noe i Norge de siste ti årene, men det er fortsatt mye lavere enn det var tidligere. Omregnet til hel urensset fisk var forbruket i 1995 og 2005 henholdsvis ca. 28 kg og 34 kg per person.

Barn, ungdommer og unge voksne spiser vesentlig mindre fisk enn voksne i Norge. Kostholdsundersøkelser viser at en stor del av 4-, 9- og 13-åringene aldri eller sjelden spiser fisk eller annen sjømat. Blant de voksne er det unge kvinner som har det laveste inntaket både av fisk totalt og av feit fisk og fiskepålegg.

Ekspertutvalget for fisk, Arild Juul

Fiskesprell

Med bakgrunn i «Handlingsplan for bedre kosthold i befolkningen (2007-2011)» har Fiskeri- og kystdepartementet sammen med Helse- og omsorgsdepartementet og Ekspertutvalget for fisk i 2007 satt i gang kostholdsarbeidet Fiskesprell.

Formålet er å styrke forbruket av fisk og annen sjømat i Norge ut fra helsemessige hensyn. Aktivitetene er blant annet rettet mot barnehager og ungdomsskoler.

Evalueringa etter ett år med prosjektet Fiskesprell viser at bruken av sjømat i barnehagene øker og at skoleelever liker fisk når de selv får lov til å tilberede den.

Regjeringa vil også arbeide for å synleggjøre de sunne produktene i butikken, slik at det skal blir lettere for forbrukeren å ta de sunne valgene. I samarbeid med de nordiske landene er det utarbeidet en felles nordisk nøkkelhullordning som skal merke matvarer som er viktige i et sunt kosthold. All fisk, både mager og feit, kan merkes med nøkkelhull-symbolet. Det samme gjelder fiskeprodukter så lenge de inneholder mer enn 50 % fisk.

Europakommisjonen publiserte i januar 2008 forslag til ei ny forordning om matvareinformasjon. Formålet er å sikre en høy forbrukerbeskyttelse når det gjelder matinformasjon, slik at forbrukerne blir i stand til å velge mat ut i fra riktig kunnskap om egenskapene ved maten. Forordninga er for tiden til politisk behandling i EU. Den vil ventelig etter hvert bli tatt inn i EØS-avtalen og gjennomført i Norge.

Hjemmemarkedet er viktig som utstillingsvindu for norsk sjømat. Gjennom støtte til prosjekter som Fiskesprell, Det Norske Måltid og Bocuse d'Or Europe ønsker regjeringa å være med på å vise fram sjømat som sunn matglede.

Regjeringa vil at sjømat fra Norge skal oppleves som trygg og sunn, at den holder høy kvalitet og er et resultat av bærekraftig forvaltning og produksjon.

Regjeringa vil

- *dokumentere både de positive og negative helsemessige virkningene av å spise fisk og sjømat, og vurdere disse samlet*
- *videreføre og utvide Fiskesprell*
- *følge arbeidet i EU med forbrukerretting av matinformasjon*

5.2 Det marine verdiskapingsprogrammet

De siste ti årene har stadig mer av sjømaten fra Norge blitt omsatt gjennom større matvarekjeder som bl.a. krever stabile leveranser og jevn kvalitet.

For mange av aktørene i den norske sjømatnæringa er det fortsatt ei kapasitets- og kompetansemessig utfordring å gjennomføre markeds-, produkt- og prosessutvikling.

Det marine verdiskapingsprogrammet har som mål å bidra til flere markedsorienterte nyskapingar og produkter fra marin sektor. Programmet forvaltes av Innovasjon Norge med ei årlig ramme på 65 millioner kroner.

Nettverk mellom bedrifter utgjør hoveddelen av programmet. I tillegg gis det tilbud om et kompetanseprogram og utplassering i markedet. Det er også satt av midler til felles deltakelse på messer og til ulike utviklingstiltak. Programmet har satt egne måltall for andelen kvinner som deltar i programmet, og er dermed også et verktøy for å synleggjøre og øke andelen kvinner i marin sektor.

Programmet har ei egen satsing på geografiske områder med særskilte omstillingsbehov.

Regjeringa vil

- *satse vidare på det marine verdiskapingsprogrammet og utvikle programmet slik at det kan bistå marine bedrifter med å utvikle flere og bedre markedsorienterte produkter og tjenester både for eksport og for hjemmemarkedet*

5.3 Markedsføring av norsk sjømat

Mer enn 90 prosent av den norske sjømatproduksjonen eksporteres. Det betyr at internasjonalt markedsarbeid er avgjørende for næringas videre utvikling.

Eksportutvalget for fisk (EFF) driver felles markedsføring av norsk sjømat som finansieres av en eksportavgift pålagt for eksport av norsk sjømat.

Norsk laks og norsk klippfisk er i dag to av Norges sterkeste merkevarer, med en kjennskap på mellom 70 og 90 prosent i de viktigste markedene.

Ved å bruke ulike merkeordninger som definerer en kjent kvalitet eller forteller noe om produktets opprinnelse og historie kan næringa hente ut merverdi i forhold til dagens eksport av bulkprodukter.

EFF har etablert ei kvalitetsmerkeordning for fersk SKREI, og arbeider med kvalitetsmerkeordninger for Fersk norsk torsk, Fersk oppdrettskveite, Norske blåskjell, Norske reker og Norsk klippfisk.

Markedsføringa av norsk sjømat i Norge er liten i forhold til verdien på den sjømaten som omsettes i Norge. Økt markedsføringsinnsats i det norske markedet kan bidra til økt omsetning og til generelt økt interesse for norsk fiskerinæring i Norge.

Regjeringa vil

- støtte arbeidet i Eksportutvalget for fisk med utvikling av kvalitetsmerking for norsk sjømat
 - støtte utvalgte prosjekter som fører til økt kunnskap om og bruk av sjømat i Norge
-

5.4 Merkeordninger for miljø

At innkjøpere og forbrukere er mer opptatt av at fisken skal komme fra bestander som er bærekraftig forvaltet og produsert, har ført til økt bruk av private miljømerkeordninger. Norsk fiskerinæring benytter seg i ulik grad av private miljømerkeordninger som Marine Stewardship Council, svenske KRAV og Friends of the Sea.

Forskjellige markeder har forskjellige krav, og det er disse kravene som til sjuende og sist vil ligge til grunn for de valgene næringa tar. Myndighetene ønsker ikke å legge føringer på næringas bruk av private miljømerkeordninger, men vil gi faglig bistand etter behov.

Debio er en privat organisasjon i Norge og har flere private standarder, blant annet for økologisk havbruk (medregnet laksefisk, torsk og skjell).

Økologisk havbruk er en nisje innenfor havbruksproduksjon som kan bli interessant for flere produsenter i Norge.

Målet med økologisk produksjon generelt er å unngå skadelige virkninger på miljøet, og Debios standard innebærer bl.a. krav til fiskens opprinnelse, fôr, tilsetningsstoffer, rømming og vannkvalitet. Økologisk produksjon er derfor også mer kostnadskreven enn konvensjonelt oppdrett, og per i dag er det bare et fåtall oppdrettere som driver økologisk sertifisert oppdrett av laks i Norge.

I den nye tildelingsrunden av nye lakse- og ørret tillatelser er fem av tillatelsene øremerket søkere som ønsker å satse på økologisk havbruk. De økologiske standardene for havbruksproduksjon er under utvikling i EU, og Norge bidrar aktivt i dette arbeidet.

Regjeringa vil

- legge til rette for mer økologisk havbruk
-

5.5 Kvalitetsmat fra havet

Kvalitetsarbeidet må starte med fangstleddet og ved merdkanten. Det krever samhandling mellom fiskeflåten, oppdrettsanleggene og industrien. Næringsutøverne langs hele verdikjeden må gjøre sin del av jobben for å ta vare på den kvaliteten fisken har når den tas opp av havet.

I regjeringas ferskfiskstrategi som kom i august 2007, er det lagt opp til flere tiltak som har som mål å sikre at all fisk ved landing skal være av en slik kvalitet at industrien står fritt til å velge produksjons- og bearbeidingsmåte.

Regjeringa skal innføre nye forbrukerrettede krav om merking av visse fiskevarer med art, produksjonsmetode (oppdrettet/villfanget) og fangstområde/land i løpet av 2009. Fra 1. januar 2010 vil det bli innført krav om merking av fersk fisk med fangst- eller slaktedato. Det er i dag liten kunnskap blant konsumentene om hvor lenge ulike fiske- slag som er riktig bearbeidet og lagret kan holde seg ferske. I tiden fram til kravene innføres må næringa derfor sørge for å spre informasjon om dette til forbrukerne og til fiskediskene.

Regjeringa vil

- *innføre nye forbrukerrettede krav om merking av sjømatprodukter*

5.6 Mer fersk fisk av god kvalitet

I regjeringas ferskfiskstrategi fra 2007 ble det foreslått 10 konkrete tiltak for å øke leveransene av fersk fisk av god kvalitet til markedet. Tiltakene inneholdt blant annet virkemidler for å stimulere til økt levendelagring og torskeoppdrett, og tiltak for å legge til rette for bedre kvalitet. I tillegg til dette ble det gjennomført endringer i reguleringene av flåten med formål å øke tilførselen av fersk fisk til industrien.

For å lykkes med ei større omlegging av produksjon fra frosne til ferske produkter, er hovedutfordringa fortsatt kontinuerlig tilgang på ferskt råstoff. Regjeringa ønsker derfor å vurdere ytterligere tiltak for å stimulere til dette.

Ekspertutvalget for fisk, Frederike Arndt

En annen utfordring er knyttet til prismekanismene, og at industrien i for liten grad benytter muligheten til å differensiere på pris i forhold til kvalitet. Hovedansvaret for dette ligger hos næringsaktørene selv, men regjeringa vil så langt som mulig legge til rette for dette.

Oppdrett av torsk og omfanget av levendefangst og levendelagring er økende. Samtidig som produksjonen og volumene øker er det viktig å utvikle markedet. Det er videre viktig å utnytte markedspotensialet for andre hvitfiskarter, for eksempel sei.

Regjeringa vil videreføre arbeidet med å bedre tilgangen på fersk fisk av god kvalitet og sette i verk nye tiltak med dette formålet.

Regjeringa vil

- *sette av 10 millioner kroner under marint verdiskapingsprogram til markedsrettede tiltak for produksjon og produkter basert på fersk fisk med særlig vekt på torsk og sei*
 - *vurdere om mer fleksibelt redskapsvalg kan bidra til bedre råstoffkvalitet*
 - *videreføre ordninga med kvotebonus til de som driver levendefangst*
 - *videreføre den utvidede bifangstordninga som bidrar til at mer fisk tas om høsten og sikrer jevnere leveranser av torsk til industrien gjennom året*
 - *kartlegge eventuelle tiltak som kan legge til rette for en bedre differensiering av pris på ulike kvaliteter*
-

5.7 Etablering av regionale kokkefaglige miljøer

Norge er en av verdens største sjømatprodusenter, og har mange gode lokale produsenter både innenfor landbruks- og sjømatsektoren.

Regjeringa ønsker at lokale spisesteder skal få inspirasjon og opplæring i hvordan lokale råvarer kan tilbredes og tilbys kunder innenfor ulike prissegmenter.

Formålet er å etablere matfaglige kompetansemiljøer regionalt, med gode koblinger til den nasjonale matfaglige ekspertisen, som kan tilby lokalt næringsliv opplæring og inspirasjon gjennom ulike kurs i bruk av lokal mat til alle typer serveringssteder i sine geografiske områder. Dette kan best skje gjennom tilrettelagt opplæring både for kokkefaglige skoler, lærlinger og kokker/restauranteiere. Formålet er også å bidra til bevisstgjøring og stolthet over lokal matkultur.

Regjeringa vil

- *iverksette et pilotprosjekt i 2009 i Nord-Norge som grunnlag for å vurdere om det skal utvikles en struktur av lokale matfaglige miljøer som kan tilby opplæring og inspirasjon i bruk av lokal mat, sjømat så vel som mat fra landbruket, til alle typer serveringssteder i sine geografiske områder*
-

6 Næringsutvikling og rammebetingelser

Fiskeri- og havbruksnæringen eksporterer mer enn 90 prosent av sin produksjon, og konkurrerer i det internasjonale matvaremarkedet. Næringen er etablert med produksjon utenfor Norges grenser og operer også innenfor et globalt finansmarked. Konkurransen påvirkes derfor bl.a. av endringer i valutakurs, pris- og kostnadsutvikling nasjonalt og internasjonale konjunkturer.

Norge er en liten og åpen økonomi og kan ikke skjerme sine næringer for globale, økonomiske kriser. Det finnes imidlertid offentlige virkemidler som kan bidra til å dempe krisene og ta noe av den risikoen som finanssektoren ikke er villig til å ta i dårlige tider.

Fiskeri- og havbruksreguleringene legger rammer for næringsaktivitet og struktur langs kysten. Regjeringa legger vekt på stabilitet og forutsigbarhet for næringslivet når nasjonale rammebetingelser for marin sektor utformes. Samtidig er regjeringa opptatt av at fiskeriressursene i størst mulig grad skal komme kystsamfunn som er avhengige av fiskeri- og havbruksaktivitet, til gode.

Evne til å beholde og rekruttere dyktig arbeidskraft er svært viktig for den framtidige utviklinga av ei kunnskapsbasert næring som marin sektor.

6.1 Bedre markedsadgang

Markedsadgang sikres gjennom arbeid på flere politiske arenaer. Norsk handelspolitikk er i dag bygget på tre hovedpilarer:

- Verdens handelsorganisasjon (WTO)
- EFTAs frihandelsavtaler
- EØS-avtalen

Konkurransesituasjonen internasjonalt gjør at bruken av handelspolitiske instrumenter er omfattende. Dette skjer enten direkte gjennom handelspolitiske tiltak og høye tollbarrierer eller indirekte gjennom ikke-tarifære handelshindringer og tekniske handelshindringer. Sjømatnæringa blir møtt med alle typer tiltak, for eksempel antidumpingtiltak i EU-markedet.

For å sikre næringa markedsadgang og gode konkurransevilkår må myndighetene ha en aktiv rolle på de arenaene der handelspolitikk utformes. WTO er den viktigste arenaen for arbeidet med markedsadgang.

Regjeringa vil

- *prioritere arbeidet i WTO*
 - *ha høy innsats i arbeidet for å inngå frihandelsavtaler med viktige markeder*
 - *prioritere arbeidet med å utvikle internasjonale standarder som har betydning for eksport av sjømat*
-

6.2 Tilgang til kapital

Marin sektors hovedfinansieringskilde er det private kapitalmarkedet. Statens rolle når det gjelder tilførsel av kapital er i hovedsak knyttet til ulike former for markedssvikt i det private kapitalmarkedet.

Tilførsel av kapital til næringslivet kan skje gjennom fremmedkapital (lån og garantier) og egenkapital (investeringer på eiersiden). For tilførsel av fremmedkapital er Innovasjon Norge statens viktigste aktør, og marin sektor er en stor bruker av Innovasjon Norges ulike ordninger. Innovasjon Norge tilbyr lavrisikolån på kommersielle vilkår, innovasjonslån, tilskudd og garanter. For å dempe virkningene av finanskrisa er Innovasjon Norges rammer økt vesentlig. GIEK Kredittforsikring tilbyr kredittforsikring, og benyttes også ved eksport av norsk sjømat.

På egenkapitalsiden har regjeringa opprettet et statlig investeringsfond, Investinor AS, med en kapitalbase på 2,2 mrd kroner. 500 millioner av disse er forbeholdt investeringer i marin sektor. I tillegg til dette eksisterer det 15 såkornfond og et statlig investerings-selskap, Argentum, som investerer fond i fond.

Regjeringa vil

- *følge utviklinga i internasjonal økonomi nøye og virkningene på norsk økonomi og for marin sektor*
 - *følge utviklinga for å se om tiltakene som er iverksatt for å bedre tilførselen av kapital til marin sektor fungerer etter hensikten*
 - *iverksette et forskningsprosjekt for å studere virkningene av finanskrisen på marin sektor, med en tilhørende ekspertgruppe*
-

6.3 Rekruttering av kompetent arbeidskraft

Det er ei stor utfordring for marin sektor å få tak i nok kompetent arbeidskraft, spesielt fordi urbaniseringa gjør at mange unge velger å flytte fra mindre lokalsamfunn der fiskeri- og havbruksnæringa naturlig er lokalisert. Særlig gjelder dette unge kvinner og ungdom med høy utdanning.

Kreative yrkesgrupper er i følge nyere innovasjonsstudier drivkraften i dagens og i framtidens kunnskapsøkonomi. Enhver by, region og næring som vil oppleve vekst og velstand bør derfor framstå som attraktiv for den kreative delen av arbeidsstyrken. Dette er de som skaper nye ideer, produkter og prosesser og de som evner å bruke ny teknologi og den nyeste kunnskapen.

Det er synkende søkertall til alle linjer som dekker fiskeri og havbruk innenfor videregående opplæring.

Hvordan dagens ungdom oppfatter de ulike næringer påvirker deres valg av utdanning og yrke. Ungdom ønsker at utdanning og yrke skal vise deres egne verdier og gi uttrykk for deres egen identitet. Fortsatt er det slik at jenter og gutter legger vekt på til dels ulike verdier ved valg av utdanning og yrke.

Det er viktig at marin sektor rekrutterer fra og framstår som attraktiv for begge kjønn. I dag er det langt flere menn enn kvinner sysselsatt i marin sektor. Regjeringa la i 2007 fram en handlingsplan for å øke kvinneandelen i marin sektor. Flere kvinner i marin sektor kan medvirke til å få fram nye perspektiver og legge bedre til rette for omstilling og nyskaping.

Fiskeri- og kystdepartementet lanserte i januar 2008 prosjektet «Økt rekruttering til marin sektor» som seinere har fått navnet «Sett sjøbein» med ei totalramme på 10,8 millioner kroner.

For å sikre bedre rekruttering til fiskeflåten etableres det en stipendordning med tilskudd til kjøp av fartøy. Hvert av de 30 stipendene er på 250 000 kroner, og det vil hvert år de neste tre årene bli delt ut 10 nye deltakeradganger til unge fiskere som har drevet med eget fartøy.

Regjeringa vil at marin sektor skal framstå som attraktiv for begge kjønn.

Regjeringa vil

- *videreføre prosjektet «Sett sjøbein» for å bidra til økt rekruttering fra begge kjønn til marin sektor*
- *gjennomføre en kompetansekartlegging av norsk sjømatnæring*

6.4 En lønnsom og variert fiskeflåte

Den vedvarende teknologiske utviklinga i fiskeriene innebærer at de begrensede fiskeressursene høstes stadig mer effektivt. Det faktum at ressursgrunnlaget er begrenset innebærer at totalproduksjonen i fiskeriene ikke kan økes ut over det nivå som bestandene gir grunnlag for. Dette står i motsetning til sektorer der økt effektivitet kan gi økt produksjon, og dermed sikre sysselsettinga. For at fiskerinæringa skal være i stand til å følge inntekts- og velferdsutviklinga til resten av samfunnet har konsekvensen vært færre fartøy og færre fiskere.

Strukturelle endringer representerer en utfordring, blant annet for de lokalsamfunn som er svært fiskeriavhengige og som må gå gjennom omstillingsprosesser dersom sysselsettinga i fiskeflåten og fiskeindustrien reduseres.

Eksportutvalget for fisk, Jean Gaunmy

På den andre side, hvis reallønna i fiskerierne synker får fiskerinæringa problemer med å beholde og rekruttere arbeidskraft. I et langsiktig perspektiv vil ikke fiskerinæringa kunne vente tilstrekkelig rekruttering i et samfunn med høy utdanning og en mobil arbeidsstyrke, dersom fiskerierne ikke kan tilby lønns- og arbeidstidsbetingelser som tilsvarer nivået i konkurrerende næringer.

Regjeringa vil at strukturtiltak i fiskeflåten skal utformes i tråd med målene om å sikre fiskeressursene som felles eiendom, sikre en fiskeflåte som bidrar til aktivitet langs kysten, og samtidig sikre en flåte som er moderne variert og lønnsom.

I mange samiske distrikter er fiske av betydning og da ofte i kombinasjon med andre næringer. Regjeringa har fått utredet samers og andres rett til fiske utenfor Finnmark. Utredninga vil bli fulgt opp i en egen sak som fremmes for Stortinget.

Regjeringa vil

- *videreføre de tidsavgrensede strukturkvoteordningene*

6.5 Tildeling av nye tillatelser for oppdrett av laks og ørret

Som en oppfølging av i regjeringas *Strategi for en konkurransedyktig norsk havbruksnæring*, vil det bli tildelt 65 nye tillatelser for oppdrett av laks, ørret og regnbueørret i 2009.

De 65 nye tillatelsene fordeles slik at Finnmark får 7, Troms 8, Nordland 15, Nord-Trøndelag 7, Sør-Trøndelag 8, Møre og Romsdal 5, Sogn og Fjordane 5 og Hordaland 5. Det vil i tillegg tildeles 5 tillatelser til søkere som satser på økologisk havbruk.

De nye tillatelsene vil bidra til økt verdiskaping langs kysten og representerer en potensiell økning i produksjonen på ca. 7 %. Antallet nye tillatelser er vurdert ut i fra miljømessig bærekraft, arbeidsplasser, markedsutviklinga de siste år, videre markedsutsikter og utviklinga hos andre store produsentland.

De nye tillatelsene blir tildelt mot et fast vederlag på 3 mill. kroner i Finnmark, og 8 mill. kroner i resten av landet. Vederlaget vil tilfalle staten, men regjeringa foreslår at inntil 195 mill. kroner av vederlaget overføres til de aktuelle fylkeskommunene i form av frie midler.

Regjeringa tar sikte på årlige tildelinger tilpasset veksten i markedet, under forutsetning av at veksten vurderes som miljømessig bærekraftig.

Regjeringa vil

- sikre bærekraftig vekst i den norske havbruksnæringa

6.6 Oppdrett av torsk og andre marine arter

Potensialet for villfanget fisk er nådd, og i følge *Verdens matvareorganisasjon* FAO vil vi ikke få noen vesentlig økning i verdens fiskefangster. Økt tilbud av sjømat må derfor komme fra økt produksjon i akvakultur.

Det ligger store muligheter i utvikling av nye oppdrettsarter som torsk, skjell, kveite, steinbit og kråkeboller med mer. I de seinere årene har det vært satset sterkest på torsk som ny marin oppdrettsart. Bakgrunnen er blant annet at det finnes et stort internasjonalt marked for torsk og at oppdrett av torsk er ei næring der vi har sterke konkurransefortrinn med vår geografi, infrastruktur og kunnskapsbase om oppdrett av marine arter i kalde farvann. De naturgitte forholdene i nordområdene er særlig egnet for oppdrett av torsk. Torsk i oppdrett vil derfor kunne skape næringsvirksomhet og gi grunnlag for arbeidsplasser og bosetting i nord.

Det er kunnskaps- og kostnadskrevende å utvikle en ny oppdrettsart fram til den er fullt ut kommersialisert. Oppdrett av torsk og andre nye oppdrettsarter forutsetter en styrking av kunnskapsgrunnlag og regelverk. Dette er nødvendig både for å finne teknologiske løsninger som ivaretar disse artenes krav til fôr, oppvekstforhold, beskyttelse mot sykdom og parasitter m.m., og for å sikre at oppdrettsvirksomheten kan foregå uten skade på ytre miljø og viltlevende arter. Rammene for dette fremgår blant annet av Fiskeri- og kystdepartementets strategi for bærekraftig havbruk.

kspportutvalget for fisk, Per Eide

I dag bevilges det midler til Havforskningsinstituttet, Nofima og Norges forskningsråd for å framskaffe mer kunnskap om sentrale spørsmål for torskeoppdrett, så som avl, genetik, sykdom, fôr osv. Fiskeridirektoratet, i samarbeid med forskningsinstituttene, arbeider med problemstillinger knyttet til etablering av bærekraftige forvaltningsregimer for torsk, medregnet rømming, genetik og sykdom. Det marine verdiskapingsprogrammet tilbyr finansiering av nettverk for produktutvikling, markeds- strategier og kommersialisering til fiskeri- og havbruksnæringa, og spesielt til oppdrett av torsk. I det nye statlige investerings-selskapet, Investinor AS, er 500 millioner kroner øremerket marin næringsutvikling.

Regjeringa vil

- *legge til rette for oppdrett av nye marine arter, med en særlig satsing på oppdrett av torsk*
-

6.7 Industri og foredling

Den norske industriens fortrinn er nærhet til viktige fiskefelt og gode oppdretts-lokaliteter.

Fiskefordelingsindustrien består av:

- konvensjonell sektor (saltfisk, klippfisk og tørrfisk)
- filetproduksjon
- slakting og foredling av laks og ørret
- pelagisk konsumindustri
- mel og oljeindustrien
- rekeindustrien

I tillegg til dette eksisterer det anlegg for mottak og foredling av krabbe, skjell, sjøpattedyr og tang. Det eksisterer også en voksende industri basert på utnyttelse av marine bi-produkter.

Det finnes også fiskematprodusenter som produserer ferdigvarer, men disse retter i all hovedsak sin produksjon mot hjemmemarkedet.

Industriledet har gjennomgått en kontinuerlig omstrukturering for å tilpasse seg norsk kostnadsnivå og endringer i markedssituasjonen med blant annet færre og større importører. På tross av dette preges industriledet fortsatt av lav lønnsomhet, med noen få unntak.

SALMA

Dagens tollregime for eksport av sjømat stimulerer ikke til produksjon av videreforedledede produkter i Norge. Generelt er det slik at jo høyere grad av bearbeiding jo høyere tollsats. Dette har bidratt til at flere norske selskap har etablert seg med videreforedlingsaktivitet utenfor Norges grenser. Eksporten fra Norge er i stor grad volum- og bulkbasert, og skjer med utgangspunkt i priser som avspeiler kostnadsnivået der råvarekostnadene utgjør en stor del.

For den delen av industrien som baserer seg på prosessering av viltlevende resurser er det usikkerhet knyttet både til volum og kvalitet. Evne til å levere stabile kvantum med jevn kvalitet er ofte en forutsetning for å få inngått gode langsiktige avtaler med større matvareimportører.

Store deler av sjømatindustrien er lokalisert i mindre kystsamfunn som generelt sliter med å rekruttere kompetent arbeidskraft. Samtidig er det ofte slik at industriledet utgjør en vesentlig del av næringsaktiviteten i mange av disse kystsamfunnene.

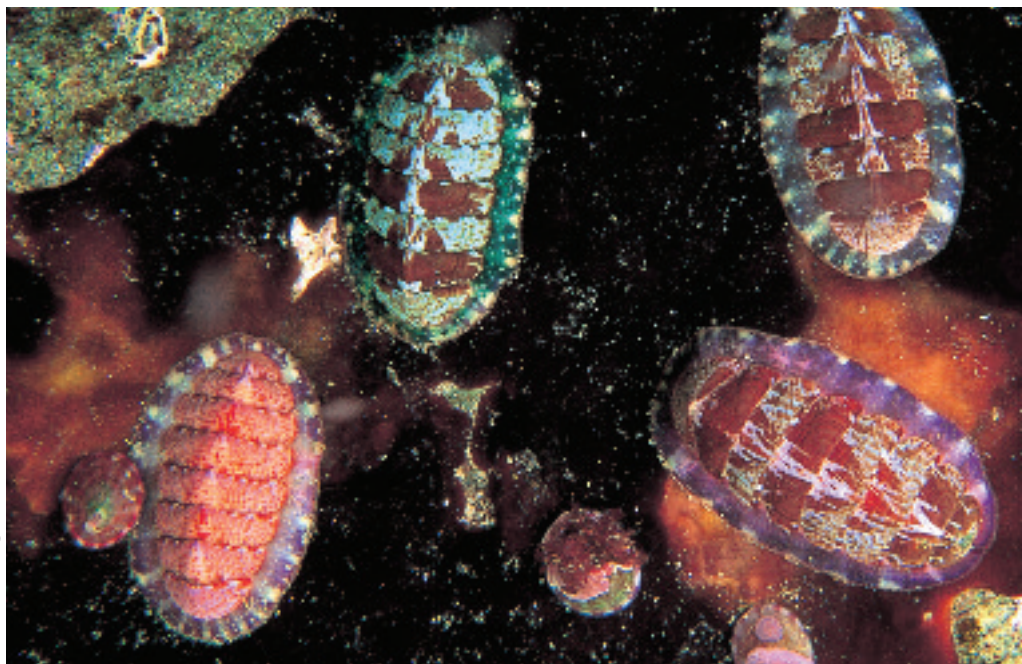
Regjeringa vil

- *gjennomføre en innovasjonsanalyse av verdikjeden flåte, industri, marked og forbruker med sikte på å fremme tiltak som kan bidra til å øke lønnsomheten i industriledet*

6.8 Bioteknologi og marin bioprospektering

Havbruksnæringa tar i økende grad i bruk bioteknologiske metoder og kompetanse. Det gjelder utviklinga av laks, torsk og andre arter som produksjonsdyr og de sykdoms- og utviklingsutfordringene dette fører med seg. Bioteknologiske metoder benyttes for å øke forståelsen av den miljøbelastninga som intensivt oppdrett medfører i form av rømt oppdrettsfisk, forurensning og for å forstå artsmangfoldet og økosystemene. Genkartlegging (sekvensering) av laks og torsk vil være en viktig plattform for videre forskning om avl, vekst, sykdomsmekanismer og resistens, forbruk og mulig genetisk interaksjon med villfisk, mv. Det er ventet at også andre arter vil bli kartlagt.

Bioteknologi kan gi grunnlag for verdiskaping og næringsutvikling med muligheter innen medisin, helse, næringsmidler, fôr og ingredienser, kosmetikk og i ulike typer miljøvennlig industri og energiprosesser. Et område av særlig interesse i denne sammenheng er marin bioprospektering.

UWPhoto, Erling Svensen

Marin bioprospektering omfatter systematisk leting etter unike bestanddeler, bioaktive forbindelser og gener i marine organismer med sikte på utvikling av produkter for kommersielle eller samfunnsmessige formål. Bioprospektering er en virksomhet som spenner vidt fra innsamling av biologisk materiale, via systematisering og analyse, forskning og innovasjon til utvikling av kommersialiserbare produkter og prosesser innenfor ei rekke næringsområder.

Norges tilgang til store havområder med et rikt mangfold av marine arter tilsier at Norge bør legge særlig vekt på marin bioprospektering. De arktiske havområdene med ekstreme temperaturer og lysforhold har ført til utvikling av både særegne organismer og organismer med unike egenskaper. Enkelte av disse artene forventes å kunne utnyttes til ei rekke ulike formål med stort markedspotensial. Ved å kombinere Norges lange tradisjon med å høste biologiske ressurser fra havet med kompetanse innen marin og bioteknologisk forskning har Norge et godt utgangspunkt for å utnytte mulighetene som marin bioprospektering åpner for.

Det er gjennomført flere tiltak fra finansiering av grunnleggende forskning til kommersialiseringstiltak, for å støtte opp om utvikling av marin bioprospektering i Norge. Tromsø er senter for satsinga på marin bioprospektering, men det finnes sterke miljøer også ved universitetene i Trondheim, Bergen og Oslo.

I Tromsø er det etablert en marin biobank, Marbank, som skal hente inn, kartlegge og oppbevare biologisk materiale og data fra nordområdene.

I tilknytning til Marbank er det etablert analyselaboratorium (Marbio) og det er etablert et senter for forskningsdrevet innovasjon på området (MabCent). MabCents hovedoppgave er å skape produkter av det som oppdages i arktiske farvann. Parallelt er det satset på forskning og utdanning ved Universitetet i Tromsø og ved Norges fiskerihøgskole, gjennom blant annet FUGE-programmet. MABIT (Marin bioteknologi i Tromsø) støtter kommersialisering på dette området.

Det lovmessige fundamentet for reguleringer på området ligger i havressursloven og naturmangfoldloven.

Marin bioprospektering kan gi opphav til mange ulike typer næringsvirksomhet på linje med bioteknologi.

Det trengs en målrettet og langsiktig innsats for at Norge skal lykkes med å etablere bedrifter og næringer med utgangspunkt i marin bioprospektering.

Regjeringa vil

- *lage en nasjonal strategi for marin bioprospektering/bioteknologi*
-

6.9 Utvikling av kystbasert reiseliv

Kysten er en hovedattraksjon som gjør Norge til et attraktivt reisemål. Turister som besøker kysten ønsker å ta del i kystkulturen, og da gjerne gjennom tilrettelagte opplegg som oppleves som ekte. Dette kan være turer med fiskebåt, besøk på et visningsanlegg for havbruk eller tradisjonell fisketilvirkning, fugle- og hvalsafari eller kystkultur i form av matlaging, tradisjoner og lokal historie.

Vi har mange eksempler både fra Norge og fra andre land på at samarbeid mellom matnæringer og reiseliv har gitt økt attraktivitet og markedsverdi både for produktet og for området som reisemål. Sjømat kan bli Norges svar på fransk vin.

Sjømatnæring og reiseliv er også de to næringene i Norge som satser mest på felles markedsføring og profilering i utlandet. Ofte er det de samme særpregene ved kysten som formidles fra begge næringene.

Budskap som «Kom til Norge, og spis sjømat fra Norge» eller «Kom til Lofoten og spis tørrfisk fra Lofoten» bør formidles oftere sammen.

Når Norge markedsfører seg som en stor sjømatnasjon skaper det samtidig forventninger hos tilreisende om å få et tilbud av god norsk sjømat når de besøker Norge.

Tettere bånd mellom de to næringene kan gi økt verdiskapning, nye arbeidsplasser og et mer variert næringsgrunnlag for mange kystkommuner.

Regjeringa fremmet i desember 2007 en nasjonal strategi for reiselivsnæringa «Verdifulle opplevelser». Fiskeri- og kystdepartementet har i etterkant utarbeidet en egen strategi for utvikling av kystbasert reiseliv med egne tiltak for å fremme samarbeidet mellom de to næringene.

Regjeringa vil at flere skal besøke Norge, oppleve kystkulturen og spise god sjømat fra Norge under oppholdet sitt.

Regjeringa vil

- *bidra til at samspillet mellom reiselivsnæringa og marin sektor videreutvikles gjennom blant annet å gjennomføre årlige samrådsmøter med representanter fra begge næringenes organisasjoner*

6.10 Sameksistens på havet

Fra en begrenset start for snart førti år siden er det åpnet for petroleumsvirksomhet på norsk sokkel. Petroleumsvirksomheten har inntatt områder som fiskeriene og sjøtransporten tidligere disponerte.

Ulike interesser i havområdene har ført til konfliktsituasjoner. Erfaringene viser imidlertid at samarbeid mellom fiskeri- og petroleumsinteressene kan fungere tilfredsstillende når det baseres på god kunnskap og dokumentasjon om det marine miljøet.

Vindkraft fra anlegg i sjø er en mulig framtidig kilde til fornybar energi. Vindmøller til havs og langs kysten vil både under bygging og når de er i drift få konsekvenser for fiske, fangst og skipstrafikk. I dag eksisterer det bare regelverk for etablering av vindmøller innenfor grunnlinja.

Regjeringa vil

- *på tilsvarende måte som for Barentshavet og Norskehavet, lage en helhetlig og økosystembasert forvaltningsplan for Nordsjøen*
 - *legge fram lovverk for havbasert energiproduksjon som legger opp til åpne, myndighetsstyrte arealavklaringsprosesser som sikrer at andre næringsinteresser blir hørt og tatt hensyn til ved åpning av areal for vindkraft til havs*
-

6.11 Regional næringsutvikling

Regjeringa er opptatt av at næringsutvikling skal ta utgangspunkt i regionale fortrinn.

I 2007 ble det gjennomført ei kartlegging av fylkenes regionale fortrinn innenfor marin sektor. Det ble særlig lagt vekt på å analysere forhold som kan gi grunnlag for varige konkurransefortrinn, dvs. kartlegge forhold innenfor hvert fylke som det ikke er lett for andre nasjoner eller fylker å kopiere.

Kartlegginga viste at

- flertallet av fylkeskommunene definerte regionale fortrinn ut i fra tilgang på naturressurser – fiskeressurser og oppdrettslokaliteter
- fortrinn knyttet til immateriell kapital i form av kompetanse og tradisjoner var også utbredt
- kunnskapskapitalen ble rapportert å ligge i primærproduksjonen i fiske og havbruk
- fylkene identifiserte i mindre grad kunnskap om markedet som kilde til fortrinn
- fortrinn knyttet til finanskapital var også i liten grad identifisert

Regjeringa vil

- *oppretholde og videreutvikle det strategiske samarbeidet med fylkeskommunene om bærekraftig marin næringsutvikling*
-

UWPhoto, Rudolf Svensen

7 Forskning for ei kunnskapsbasert næring

Omfattende forskningsvirksomhet er en selvsagt og integrert forutsetning for Soria Moria-erklæringas mål om at marin sektor i Norge skal være ei ledende, innovativ, dynamisk og kunnskapsbasert næring.

De marine næringene i Norge er verdensledende innenfor flere kunnskapsområder. Den veksten og utviklinga vi har opplevd ville ikke vært mulig uten forskning.

Havforskningsinstituttet har siden begynnelsen av 1900-tallet utviklet kunnskap for å fastsette fangstkvoter som grunnlag for bærekraftig høsting av levende marine ressurser.

Teknologisk, biologisk og medisinsk forskning har gitt nødvendig kunnskap for utvikling av havbruk. Dette har inkludert systematisk satsing på avl, fôr, sykdomskontroll og produktkvalitet.

Som en av verdens største produsenter og eksportører av sjømat bør Norge også ha som mål å ha internasjonalt ledende miljøer innen helse- og ernæringsforskning knyttet til konsum av sjømat.

Sjømatproduksjon er et forsknings- og utviklingsområde med nye muligheter for sjømatnasjonen Norge.

Framover blir det mer aktuelt også å øke kunnskapen om mulighetene til å utnytte havets levende ressurser til nye, medisinske og industrielle formål.

Den økte oppmerksomheten om miljø- og klimaendringer skaper også behov for å utvikle mer og ny miljø- og klimavennlig teknologi og nye produksjonsformer. For marin sektor omfatter dette blant annet konstruksjoner av skip, utvikling av havbruk, marin bioteknologi og foredling og distribusjon av marine matvarer.

Norske forskere og forskningsmiljøer innenfor marin sektor har lange tradisjoner for internasjonalt forskningssamarbeid, blant annet ved å delta i internasjonale fora som gir råd om forvaltning av ressursene i havet. Slikt samarbeid gir tilgang til kunnskap og bidrar til å sikre kompetanse og kvalitet på høyt, internasjonalt nivå. Norge deltar også aktivt i EUs 7. rammeprogram for forskning.

I regjeringas nordområdestrategi er utvikling av kunnskap om nordområdene, medregnet ressursforvaltning i nord og utvikling av samarbeid med Russland, prioriterte områder. Konkrete forslag i planen er marin forskning for langsiktig forvaltning av havets ressurser, utvikling av oppdrett med nye, marine arter og utvikling av marin bioteknologi, medregnet bioprospektering.

Regjeringa vil at Norge skal beholde og videreutvikle en internasjonalt ledende posisjon innen marin forskning.

7.1 **Forskning for miljø, klima og bærekraft**

Miljørettet forskning blir en stadig viktigere del av marin forskning.

Havforskninga er sentral for utviklinga av marin sektor og helt nødvendig for den langsiktige forvaltninga av havets levende ressurser og de forpliktelser som følger av den nye havressursloven.

En økosystembasert ressursforvaltning stiller store krav til forskning og kunnskap som grunnlag for forvaltning av ressursene.

FNs klimapanel la i 2007 fram sin siste rapport. Rapporten forteller om ei utvikling som skaper behov for økt forskning om havets betydning for klimautviklinga. Marin forskning har bidratt til utvikling av lange tidsserier. Disse legger et godt grunnlag for bruk av havet og kunnskapen om havet som termometer for den globale klimautviklinga. Temperaturøkning og forsuring av havet vil og kunne få konsekvenser for fiskeri- og havbruksnæringa. Vi trenger kunnskap for å forstå disse utfordringene og for å kunne utvikle tiltak for å redusere negative virkninger.

I regjeringas nordområdestrategi er et av de konkrete tiltakene å utrede behovet for et nytt isgående forskningsfartøy. Fartøyet planlegges som et flerbruksfartøy som skal nyttes til miljø- og ressursforskning, polarforskning, geologi- og petroleumsforskning med mer. Regjeringa har startet arbeidet med å forberede beslutningsgrunnlaget. Forutsatt at kvalitetssikringa er tilfredsstillende tar regjeringa sikte på å anskaffe et nytt isgående forskningsfartøy med hjemmehavn i Tromsø i løpet av de nærmeste årene. Endelig beslutning om anskaffelse og utforming skjer etter at kvalitetssikringa er gjennomført.

Alger er et fellesnavn for en stor gruppe planter som lever helt eller delvis i vann. De vanligste typene vokser ved hjelp av fotosyntese. Under optimale forhold kan alger vokse svært raskt, mange ganger raskere enn selv hurtigvoksende landplanter som sukkerrør. Noen algesorter kan under bestemte vekstforhold oppnå et høyt oljeinnhold. En høy andel olje innebærer høy energimengde per vektenhet. Av alger kan det produseres biometan og bioetanol.

Tidvis høye oljepriser og gradvis strengere regulering av utslipp av klimagasser har stimulert til fornyet interesse for å utvinne energi fra alger.

I Norge ligger trolig det mest interessante potensialet i utplassering av «taretepper». Selv om energipotensialet for tare dyrking teoretisk sett er eventyrlig, er det fortsatt mye usikkerhet knyttet til om tare dyrking vil bli konkurransedyktig som energiråvare for drivstoffproduksjon. Samtidig må hensynet til marint naturmangfold ivaretas.

Dyrking av alger er også interessant ut i fra at det finnes en lang rekke andre bruksområder med mulig høyere betalingsevne. Aktuelle områder er å bruke alger til å rense sjø- og havområder og å dyrke alger for alginatproduksjon og for direkte bruk som mat og dyrefôr.

Kunnskap om virkninger av oljeproduksjon og utslipp fra kilder som skipsfart, petroleumsinstallasjoner og landbaserte kilder, er viktig for å beskytte det marine miljøet.

Laks og ørret er i dag Norges viktigste husdyr og utgjør i Norge over 90 prosent av alle dyr i kultur. De siste årene har vi sett en økt oppmerksomhet om fiskevelferd og miljøpåvirkning både nasjonalt og internasjonalt. Oppmerksomheten kommer fra forbrukere, media, forvaltere og forskere. Siden havbruk er ei ny næring sammenlignet med landbruket, er det behov for mer kunnskap om hva som gir god fiskevelferd og miljøtilpassning.

Nofima

Regjeringa vil øke kunnskapen om

- *marine økosystemer og fjordsystemer*
- *tilstanden for de levende marine ressurser*
- *virkningene klimaendringer vil ha på marine økosystemer og havbruk*
- *hvordan oljeutslipp fra ulike kilder påvirker livet i havet*
- *oppdrettsanleggenes påvirkning på miljøet*
- *mulighetene for dyrking av alger og utvikling av marin bioenergi i norske havområder*
- *fiskevelferd*

7.2 Forskning på sjømat

Forbrukerne er stadig mer opptatt av at maten de spiser skal være sunn og trygg.

Forskinga på dette feltet har til nå særlig konsentrert seg om å kartlegge innhold og helseeffekter av enkeltkomponenter i sjømaten. Eksempler på dette er undersøkelser av innhold og positive helsevirkninger av marine omega-3 fettsyrer, og undersøkelser av innhold og negative helsevirkninger av enkelte miljøgifter i oppdrettslaks. Forskinga har i langt mindre grad lagt vekt på de totale virkningene av å øke inntaket av sjømat.

Bedre kunnskap om sjømatens betydning i human ernæring er nødvendig for myndighetenes arbeid med kostholdsrad. Regjeringa vil derfor prioritere forskning som dokumenterer helsevirkninger av fisk og annen sjømat. Det betyr at det bl.a. må satses på kontrollerte metabolske studier og observasjonsstudier av hva inntak av fisk og annen sjømat har å si for blant annet hjerte- og karsykdommer, mental helse, kreft, diabetes, fedme og osteoporose.

I tida framover er det rimelig å legge til grunn at en stadig større del av sjømatkonsumet vil komme fra havbruksnæringa. Produktene fra havbruksnæringa kan endres ved bruk av alternative råvarer i føret. Det er derfor behov for ny kunnskap i hele næringskjeden, fra valg av ingredienser i føret til fisken til helsevirkninger hos forbrukerne.

Det har i de seinere år vært stor oppmerksomhet både nasjonalt og internasjonalt om fremmedstoffer i matvarer og hvilken trussel de kan utgjøre for mattryggheten. I Norge startet NIFES (Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning) i 1994 overvåking av fremmedstoffer i fisk og annen sjømat basert på stikkprøver. Datagrunnlaget fra denne overvåkinga av norsk sjømat har vist seg å være utilstrekkelig som dokumentasjon i markedene, seinest i laksesaka mot Russland og ved eksport av sei og makrell til Tyrkia.

I 2007 ble den første systematiske studien som kartla fremmedstoffer i sjømat iverksatt på norsk vårgytende sild. I 2008 er det startet undersøkelser av makrell og blåkveite. Intensjonen er å gjennomføre tilsvarende undersøkelser også på torsk, atlantisk kveite, sei og nordsjøsild i årene som kommer.

Regjeringa vil at Norge som en stor sjømatnasjon skal ha miljøer som er internasjonalt ledende innen forskning på trygg og sunn sjømat.

Regjeringa vil øke kunnskapen om

- *sjømatens betydning i human ernæring og dens helsemessige virkninger*
- *fremmedstoffer i det marine miljøet, og betydningen dette har for sjømattrygghet og kvalitet*
- *fremmedstoffer, og vil at disse skal dokumenteres for alle kommersielt viktige fiskearter*
- *forbrukernes krav og ønsker til produktene*

7.3 Forskning for næringsutvikling

Det er store forventninger til ny næringsutvikling med utgangspunkt i marine ressurser.

Regjeringas nordområdestrategi peker spesielt på to interessante felt. Det ene er å utvikle oppdrett med nye, marine arter, og da særlig torsk, det andre er å utvikle marin bioprospektering.

Regjeringa ønsker å bidra til finansiering av forskning, særlig i en tidlig næringsutviklingsfase. Samtidig er det regjeringas oppfatning at de veletablerte næringene i marin sektor må ta et større ansvar for å framskaffe kunnskap som er nødvendig for egen utvikling og vekst, og for å ivareta miljøhensyn.

Nofima ble etablert 1. januar 2008 og er en sammenslutning av forskningsinstitutter innenfor marin virksomhet og mat fra landbruket, som driver med næringsrettet forskning. Hovedformålet med etableringa av Nofima er å styrke den næringsrettede forskningen i de to næringene.

Fiskeri- og havbruksnæringsas forskningsfond (FHF) er opprettet med formål å styrke finansieringa av forskning og utvikling i fiskeri- og havbruksnæringa. Fondet finansieres med en avgift på eksportverdien. Evaluering av fondet i 2007 viste at fondet har bidratt til å øke næringsas engasjement for forskning og utvikling.

Regjeringa vil

- *øke andelen forskningsmidler til utvikling av nye næringer som torskeoppdrett og bioprospektering*
- *bidra til å utvikle Nofima til et internasjonalt ledende forskningsinstitutt for marin næringsrettet forskning*
- *videreføre FHF, og styrke fondets rolle i langsiktig strategisk forskning*

Utgitt av:
Fiskeri- og kystdepartementet

Offentlige etater kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Kopi- og distribusjonsservice
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks: 22 24 27 86

Oppgi publikasjonskode: L-0536 B
Design: www.lucas.no

